

เกษียณสุข เงินทองต้องวางแผน

โดย นางน้ำใจ ชมภูมิ่ง

นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ

วัตถุประสงค์

๑. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านการบริหารทรัพย์สินส่วนบุคคล
๒. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านการบริหารทรัพย์สินส่วนบุคคล เพื่อเตรียมความพร้อมในอนาคตเมื่อถึงยามเกษียณได้

สรุปเนื้อหา

วิธีการเตรียมพร้อมบริหารเงินหลักการเกษียณ การใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างมีความสุข จำเป็นต้องมีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสร้างความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่เป็นภาระของลูกหลาน หลายคนยังเข้าใจผิดว่าการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณเป็นเรื่องของคนอายุมาก ใกล้เกษียณ ทั้งที่จริงแล้ว การเกษียณสุขต้องอาศัยการวางแผนล่วงหน้าในระยะยาวตั้งแต่เริ่มต้นทำงานเลยทีเดียว การวางแผนเมื่อใกล้เกษียณ นอกจากจะลำบากและต้องกดดันตัวเองมากกว่าการเตรียมความพร้อมไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ แล้ว ยังอาจไม่ทันการณ์อีกด้วย

๑. การวางแผนทางการเงิน

การที่เราจะเตรียมพร้อมอะไร ต้องมีการวางแผน ต้องรู้จักว่า เราอยู่ที่ใดในปัจจุบัน กับเราต้องการไป ณ ที่ใดในอนาคต ถ้าเรามองตัวเองได้ดี และเข้าใจได้ดี เราจะวางแผนในอนาคตได้ว่าความสุขที่เราอยากอยู่ในปัจจุบันเพียงพอหรือยัง ต้องเพิ่มหรือลดตรงส่วนไหน เราต้องกลับมามองสภาพในปัจจุบันที่เป็นอยู่ว่าตอนนี้เรามีสถานะการเงินเป็นแบบไหน มีความสุขความสำเร็จอยู่ในระดับไหน ที่จะมอบให้อนาคตได้ การวางแผนทางการเงินที่มองเป้าหมายเฉพาะของแต่ละบุคคล (A life-long Activity Financial Planning) มีหลัก ๆ อยู่ ๒ วิธี ดังนี้

- ๑) Special needs Planning การตอบสนองความต้องการ และเป้าหมายเฉพาะของแต่ละบุคคล
 - ๒) Comprehensive Financial Planning ครอบคลุมกิจกรรมทางการเงินทั้งหมดของแต่ละบุคคล
- ผลเสียหากละเลยการวางแผนทางการเงิน
- ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายทางการเงินและเป็นภาระของตนเองและผู้อื่น
 - ทำให้สูญเสียโอกาสของการหารายได้
 - ประสบปัญหาความยากลำบากในชีวิตบั้นปลายหลังเกษียณ

ประเภทของเป้าหมายทางการเงิน มีอยู่ ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น เป็นการวางแผนเป้าหมายทางการเงินภายใน ๓ ปี ระยะกลาง เป็นการวางแผนเป้าหมายทางการเงินภายใน ๓-๗ ปี และระยะยาว เป็นการวางแผนเป้าหมายทางการเงินมากกว่า ๗ ปี การมีประเภทของเป้าหมายแล้ว ต้องมีองค์ประกอบที่มีความชัดเจน คือ SMART โดยมีรายละเอียด คือ Specific ชัดเจนไม่คลุมเครือ รู้ว่าต้องการอะไร และจะบรรลุเป้าหมายตอนไหน Measurable วัดผลได้ เป้าหมายที่ดีต้องวัดผลเป็นตัวเลขหรือตัวเงินได้อย่างชัดเจน Achievable ทำสำเร็จได้ เป้าหมายที่ดีต้องสามารถทำให้สำเร็จตามเป้าหมายได้ Realistic เป็นไปได้ เป้าหมายที่ดีต้องมีความเป็นไปได้ Time Bound มีกรอบเวลาที่แน่ชัด โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตามที่กล่าวมาข้างต้น

ทฤษฎี Black Swan Theory หรือ Black Swan Event คือทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ที่ใช้อธิบายในโลกการเงิน ถูกคิดค้นโดย Nassim Nicholas Taleb นักเทรดในตำนาน ผู้แต่งหนังสือขายดี และทรงอิทธิพลมากที่สุดในโลก หนังสือ The Black Swan : The Impact of the Highly Improbable โดยมีที่มาจากในโลกยุคก่อนที่เชื่อว่า “หงส์ทุกตัวมีสีขาวเท่านั้น” แต่พอเวลาผ่านไป ความเชื่อนี้ก็ถูกทำลายลง เนื่องจาก ในปี ๑๖๔๗ มีคนค้นพบหงส์ดำที่ทวีปออสเตรเลีย ด้วยเหตุนี้ หงส์สีดำเลยกลายเป็นตัวแทนของ ‘สิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อน’ เหมือนจะเป็นไปไม่ได้ แต่สุดท้ายก็เป็นไปแล้วนั่นเอง สิ่งที่จะเข้าข่ายทฤษฎี Black Swan มักมี ๓ องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- ๑) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน คาดเดาไม่ได้
- ๒) เมื่อเกิดขึ้น ผลกระทบของเหตุการณ์จะส่งผลร้ายแรง และมหาศาล
- ๓) หลังเหตุการณ์จบ จะมีเหตุผลมาอธิบายได้ว่าเกิดอะไรขึ้น

แม้ทฤษฎีหงส์ดำจะเป็นเรื่องราวที่เลวร้าย และเป็นสิ่งย่ำเตือนถึงประวัติศาสตร์อันขมขื่น แต่ถ้าเรารู้จักรับมือให้ดี หมั่นทำทนายมุมมอง ความคิด ความเชื่อของตัวเองอยู่เสมอ รู้ในสิ่งที่รู้ และรู้ทันใน ‘สิ่งที่ไม่รู้’ มีสติ ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท มีแผน B สำรอง และฝึกมองด้านลบของเรื่องต่างๆ ล่วงหน้า ไม่ว่าจะวิกฤตไหน ใหญ่โตสักเท่าไร ก็ยอมเปลี่ยนจากด้านลบให้กลายเป็นด้านบวกได้ไม่ยาก และต่อให้เจ็บตัว เรากับทีมก็คงจะเจ็บน้อยกว่าคนอื่นๆ อยู่ดี

แรดเทาหรือ Grey Rhino นั้นเป็นอีกหนึ่งสัตว์ที่ถูกนำมาเปรียบเปรย โดยมาจากหนังสือของ Michele Wucker ชื่อ The Gray Rhino ซึ่งอ้างว่าเป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่ขายดีที่สุดในจีน อีกทั้งยังระบุว่าเป็นหนึ่งในหนังสือที่ประธานาธิบดีของจีนอ้างอิง และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจของจีนอีกด้วย แรดเทาถูกเปรียบเปรยถึงเหตุการณ์ที่มีความเป็นไปได้สูง และมีผลกระทบสูง แต่มักจะถูกละเลย Grey Rhino นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เคยคิดมาก่อนเหมือน Black Swan แต่จะมีสัญญาณเตือนมาเป็นระยะๆ เพียงแต่ผู้นำหรือผู้ที่เกี่ยวข้องก็มักจะละเลยหรือไม่สนใจต่อสัญญาณเตือนเหล่านั้น ถ้านึกภาพชัดๆ ก็เหมือนกับเห็นแรดสีเทาตัวใหญ่ที่มีนอแหลมชี้พุ่ง เป็นสัตว์ตัวใหญ่ที่อาจจะมียันตรายได้ แต่หลายครั้งก็มักจะถูกละเลยหรือไม่สนใจต่ออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็น Grey Rhino นั้น Michele Wucker ระบุว่าปฏิกิริยาตอบสนองที่จะเกิดขึ้นนั้นมีอยู่ ๕ ประการ ดังนี้

- ๑) ปฏิเสธ ไม่ยอมรับว่ามีปัญหาเกิดขึ้น
- ๒) เริ่มยอมรับว่ามีปัญหา แต่ก็ยังไม่สนใจแก้ไข และขอหาเหตุผลที่จะมาอธิบายว่าทำไมถึงไม่หาทางแก้ไข
- ๓) ยอมรับอย่างชัดเจนว่ามีปัญหาด่วนและสำคัญที่ต้องแก้ไข ในขั้นนี้จะเริ่มหาทางแก้ไขปัญหา
- ๔) ตื่นตกใจ
- ๕) มีแผนและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

๒. พลังชีวิต พลังจักรวาล การบริหารเงิน

หลังจากเราเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงระดับโลกมาแล้ว เราก็จะได้เห็นจุดที่เราเป็นอยู่ ว่าเราอยู่ในระดับไหนของการที่จะบริหารการเงินของตนเอง หลายคนบอกว่ามีเงินและจะมีความสุขหรือบางคนบอกว่าต้องมีความสำเร็จก่อนถึงจะมีเงินเข้ามา ทั้งนี้ก็แล้วแต่ละมุมมองของแต่ละบุคคล แต่สิ่งสำคัญ ที่เราต้องแสวงหาเงิน เพราะเราต้องการเอาเงินมาบริหารจัดการความสุขหรือความสำเร็จของเรา “เงินสามารถจะเป็นตัวแทนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้มนุษย์ ถ้าเงินมีจริงเราจะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ ได้ คำว่าพลังแห่งชีวิตของการมีเงิน ทำให้เกิดสิ่งที่เราไม่คาดคิด สิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งที่ไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ สิ่งที่ใช้แล้วต้องทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด”

ที่มา : สำนักงาน กพ. (OCSC Learning Portal) หลักสูตร เกษียณสุข เงินทองต้องวางแผน

Ernst Friedrich Schumacher CBE เป็นนักสถิติและนักเศรษฐศาสตร์ ชาวอังกฤษที่เกิดในเยอรมนี กล่าวว่า ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน สามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยการทำงาน ทำให้เห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักพรสวรรค์และพรแสวงของตนเอง นอกจากจะมาจากฟ้าแล้ว เรายังสามารถเติมเต็มความเชี่ยวชาญให้กับตัวเอง โดยมีการทำงานจนเกิดความเชี่ยวชาญ

๓. การลงทุน

ถ้าเราเข้าใจถึงการลงทุนอย่างแท้จริง เราจะเข้าใจว่าเงินจะสามารถออกเงยได้อย่างไร หากมีการวางแผนดี และเริ่มต้นดี คุณจะประสบความสำเร็จ ดังคำพูดของ Benjamin Franklin “ถ้าคุณล้มเหลวในการวางแผน คุณจะวางแผนที่ล้มเหลว” โดยการลงทุนนั้นจะมีหลักการพื้นฐานในการพิจารณา คือ อุปนิสัยของผู้ลงทุน ขนาดของจำนวนเงินที่ลงทุน ผลตอบแทนจากการลงทุน ระดับความเสี่ยงในการลงทุน สภาพคล่องของเงินลงทุน และการกระจายการลงทุน ถึงแม้ว่าการลงทุนจะเป็นหนทางสู่ความมั่นคงและความมั่งคั่งทางการเงินได้ แต่การลงทุนก็มีความเสี่ยง และเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การขาดทุน หากเราลงทุนโดยไม่มีพื้นฐาน ขาดความพร้อม ทั้งยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อเป็นการช่วยให้มือใหม่มีโอกาสประสบความสำเร็จในเส้นทางของนักลงทุน ต้องมี Mindset ของการลงทุนที่ดี มีอยู่ ๔ ด้าน ด้านที่ ๑ คือแนวคิดวิธีคิดในการลงทุนที่ดี ด้านที่ ๒ คือการวิเคราะห์ โดยการแยกแยะข้อมูลต่างๆ ด้านที่ ๓ คือการวางแผนที่ดี และด้านที่ ๔ คือวินัย ซึ่งหากทำตาม ๔ ด้านนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จ

ปิรามิดทางการเงิน (Financial Pyramid) คือการเปรียบเทียบการวางแผนการเงินให้ออกมาในรูปแบบของปิรามิด โดยเป็นการเรียงลำดับความสำคัญจากฐานไปสู่ยอด ว่าควรวางแผนอะไรก่อน-หลัง เปรียบเสมือนการสร้างบ้านที่ให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานให้มั่นคงก่อน แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การบริหารรายรับรายจ่ายและหนี้สิน (Cash Flow Management) อันดับแรกต้องมาจัดการกับรายรับ – รายจ่ายที่มี เพื่อสร้างฐานการเงินของเราให้มั่นคง แข็งแรงก่อน โดยอาจแบ่งรายได้ ออกเป็น ๓ ส่วน ตามแนวคิด ๕๐/๓๐/๒๐ ของ Elizabeth Warren นักวิชาการและนักการเมืองชาวสหรัฐอเมริกา ดังนี้

- ๕๐% NEEDs สำหรับค่าใช้จ่ายจำเป็น
- ๓๐% WANTs สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อความสุขส่วนตัว
- ๒๐% SAVINGs สำหรับการเก็บออมและนำไปลงทุน

โดยเงินออมก้อนแรกที่ควรมีคือ เงินสำรองฉุกเฉิน ๓-๖ เท่าของค่าใช้จ่ายต่อเดือน เพื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้น แนะนำเก็บเงินส่วนนี้ไว้ในที่มีสภาพคล่องสูง สามารถนำออกมาใช้ได้ทันที เช่น บัญชีออมทรัพย์ หรือกองทุนรวมตลาดเงิน

ส่วนที่ ๒ การบริหารจัดการความเสี่ยง (Protection) ฐานถัดมาคือการป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นกับแผนการเงินของเรา โดยการโอนย้ายความเสี่ยงไปไว้ที่อื่น ด้วยเครื่องมือที่มีชื่อว่า “ประกัน” นั่นเอง โดยประกันจะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

๑) ประกันวินาศภัย (Non-Life Insurance) คือ การคุ้มครองสินทรัพย์ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น ประกันรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันการโจรกรรม

๒) ประกันชีวิต (Life Insurance) คือ การคุ้มครองการเสียชีวิต ทุพพลภาพ ด้วยโรคหรืออุบัติเหตุ

ส่วนที่ ๓ เก็บออมและลงทุน (Saving & Investment) เมื่อส่วนที่ ๑ และส่วนที่ ๒ มั่นคงแล้ว ก็มาต่อกันที่การต่อยอดโจทย์ชีวิตของแต่ละคนกัน ว่ามีเป้าหมายในชีวิตอย่างไรบ้าง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะด้วยกัน ได้แก่

- ระยะสั้น (ไม่เกิน ๓ ปี) เช่น เรียนต่อ ท่องเที่ยวต่างประเทศ แนะนำพอร์ตลงทุนแบบระยะสั้น เน้นลงทุนสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำถึงปานกลาง อย่างบัญชีฝากประจำ หรือกองทุนรวมตลาดเงิน

- ระยะปานกลาง (๓-๗ ปี) เช่น แต่งงาน แนะนำพอร์ตลงทุนความเสี่ยงปานกลาง อย่างกองทุนรวมตราสารหนี้ หรือกองทุนรวมผสม

- ระยะยาว (๗ ปีขึ้นไป) เช่น การเกษียณ แนะนำพอร์ตลงทุนความเสี่ยงปานกลางถึงสูง เน้นการลงทุนในรูปแบบของการสะสมทรัพย์ อย่างประกันบำนาญ RMF หุ้นพื้นฐานดีหรือหุ้นปันผล กองทุนรวมหุ้น อสังหาริมทรัพย์ หรือทองคำ

ส่วนที่ ๔ การวางแผนภาษี (Tax) แผนการเงินที่ดี จะต้องครอบคลุมไปจนถึงการวางแผนภาษีด้วย เพราะเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่ต้องยื่นภาษีทุกปี ซึ่งเราสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ไปใช้ลดหย่อนภาษีเงินได้ประจำปี เพื่อลดการจ่ายภาษีให้น้อยลง หรือไม่ต้องเสียภาษีเลยก็ได้

ส่วนที่ ๕ ส่งต่อความมั่งคั่ง (Wealth transfer) ฐานสุดท้ายของพีรามิดทางการเงิน จำเป็นต้องมีการส่งต่อมรดก เพราะจะช่วยให้สิ่งที่เราสร้างและเก็บรักษามาตลอดชีวิตถูกจัดสรรให้แก่คนที่เรารัก ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว หรือญาติพี่น้อง โดยการวางแผนมรดกจะช่วยส่งผ่านความมั่งคั่งจากรุ่นสู่รุ่น แล้วยังช่วยให้เรามั่นใจได้ว่าทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดที่เราหามาด้วยน้ำพักน้ำแรงนั้น จะถูกสืบทอดไปตามเจตนารมณ์ของเรา ซึ่งวิธีการวางแผนมรดกแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

๑) สำรวจทรัพย์สินในปัจจุบัน โดยทำการรวบรวมทรัพย์สินและหนี้สินของเราที่กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ ให้มารวมอยู่ใน “บัญชีส่วนบุคคล” เพื่อนำมาสรุปว่าเรามีทรัพย์สินและหนี้สินอยู่จำนวนเท่าไร

๒) ทำพินัยกรรม เพื่อให้แน่ใจว่าทรัพย์สินจะถูกส่งต่อไปยังบุคคลที่เราต้องการมอบให้ อย่างแน่นอนและครบถ้วน แต่ควรอัปเดตรายละเอียดในพินัยกรรมอย่างน้อยทุก ๆ ๓ - ๕ ปี

๓) วางแผนภาษีมรดก เนื่องจากประเทศไทยมีการจัดเก็บภาษีมรดกตามพระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. ๒๕๕๘ แต่หากมีการวางแผนมรดกที่ดี อาจช่วยให้คนที่เรารักไม่ต้องเสียภาษีมรดกมากเกินไปก็ได้

ที่มา : สำนักงาน ก.พ. (OCSC Learning Portal) หลักสูตร เกษียณสุข เงินทองต้องวางแผน

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

- การวิเคราะห์ปัญหา เพื่อแก้ไขเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที ลดความเสี่ยง
- จากแนวคิด Black Swan และ Grey Rino สามารถนำมาปรับใช้กับเรื่องการบริหารงาน ด้านการลดความเสี่ยง วิเคราะห์ปัญหาเพื่อแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันท่วงที ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยลง หรือไม่มีเลย

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ต่อตนเอง วางแผนจัดสรรการเงินได้อย่างมีระบบ ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ไม่ประมาทพอประมาณ และมีเหตุผล เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตการเงิน และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม
- ต่อองค์กร ความมั่นคงทางการเงิน สามารถช่วยลดผลกระทบด้านลบ จะทำให้มีความเครียดเรื้อรังต่อร่างกายและจิตใจของเรา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานที่รับผิดชอบอยู่ อาจทำได้ไม่เต็มที่
- ต่อสาธารณะ เมื่อเรามีรายได้ มีความมั่นคงทางการเงิน เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจที่ดี มีการผลิต มีการบริโภค ทำให้ความเป็นอยู่ของส่วนรวมดีขึ้น

แหล่งที่มา

หลักสูตร : เกษียณสุข เงินทองต้องวางแผน

บรรยายโดย : รศ. ดร. เมธิณี วงศ์วานิช รมภกาภรณ์

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : สำนักงาน ก.พ.

รูปแบบหลักสูตร : e-Learning

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : มีนาคม ๒๕๖๘